

OŚWIADCZENIE RADY MIASTA KATOWICE

z dnia 24 października 2024 r.

w sprawie upamiętnienia Henryka Sławika i Józsefa Antalla (seniora)

Na podstawie § 20 ust.1 Regulaminu Rady Miasta Katowice stanowiącego załącznik nr 3 do Statutu Miasta Katowice (Dz. Urz. Woj. ŚI. z 2022 r., poz. 6249)

Rada Miasta Katowice oświadcza:

W 2024 r. mija 130. rocznica urodzin i 80. rocznica śmierci Henryka Sławika oraz 50. rocznica śmierci Józsefa Antalla (seniora). Przybliżając życiorysy tych znakomitych postaci należy zauważyć, iż:

Henryk Sławik był dziennikarzem, działaczem społecznym, radnym katowickim, posłem na Sejm Śląski. Urodził się 16 lipca 1894 roku w Szerokiej koło Jastrzębia-Zdroju. Ukończył niemiecką szkołę ludową, dalszą wiedzę zdobywał dzięki samokształceniu. W 1914 roku został wcielony do armii niemieckiej. Walcząc na froncie wschodnim, dostał się do niewoli rosyjskiej. Po powrocie na Śląsk wziął udział we wszystkich powstaniach śląskich, a także uczestniczył w akcji plebiscytowej z ramienia Polskiej Partii Socjalistycznej. Współpracował z „Gazetą Robotniczą”, a w 1928 roku został jej redaktorem naczelnym oraz prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. W latach 1929-1930 był radnym Katowic, w 1934 roku został członkiem Rady Naczelnej PPS. Po klęsce wrześniowej w 1939 roku przedostał się na Węgry, gdzie wziął udział w tworzeniu Komitetu Obywatelskiego ds. opieki nad Uchodźcami Polskimi, który organizował pomoc dla internowanych wojskowych oraz ludności cywilnej. Wraz z przedstawicielem węgierskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Józsefem Antallem oraz dr. Henrykiem Zvi Zimmermanem rozpoczął masową akcję ratowania polskich Żydów. Zorganizował obóz dla żydowskich sierot w Vác, oficjalnie nazwany „Domem Sierot Oficerów Polskich”. Uratował życie ok. 30 tys. polskich uchodźców, w tym 5 tys. Żydów. Aresztowany 16 lipca 1944 roku przez gestapo, został zesłany do obozu w Mauthausen, gdzie został rozstrzelany 23 sierpnia 1944 roku.

József Antall (senior) był węgierskim politykiem i społecznikiem. Urodził się 28 marca 1896 roku w Oroszi, zmarł 24 lipca 1974 roku w Budapeszcie. Podczas II wojny światowej pełnił obowiązki pełnomocnika Królestwa Węgier do spraw uchodźców wojennych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Współpracując m.in. z Henrykiem Sławikiem, Jusztimánem kardynałem Serédi, Zdzisławem Antoniewiczem, ks. Mikołosem Berestóczy i biskupem sufraganiem w Vác ks. dr. Árpádem Hanauerem, organizował pomoc dla polskich uchodźców, którzy dotarli na Węgry po klęsce wrześniowej w 1939 roku. Pod koniec września 1939 roku polecił przyjmującym uchodźców organom administracji z okręgów nadgranicznych, aby Żydów przybywających na Węgry zaopatrywać w chrześcijańskie dokumenty. W Vác założył oficjalnie Dom Sierot Oficerów Polskich. W rzeczywistości przebywało w nim – oprócz Polaków – 100 dzieci pochodzenia żydowskiego. W maju 1944 roku, po zajęciu Węgier przez Niemców, dzieci wywieziono do Budapesztu, gdzie ukryte zostały w kilku miejscach. Wszystkie ocalały. Według szacunków, kierowany przez Henryka Sławika, a wspierany przez Józsefa Antalla Komitet Obywatelski przyczynił się do uratowania ok. 5 tys. Żydów.

Po zakończeniu II wojny światowej, w latach 1945-1946 w węgierskim rządzie sprawował funkcję ministra ds. odbudowy kraju. Następnie powierzono mu kierownictwo Węgierskiego Czerwonego Krzyża. Stał na czele Polsko-Węgierskiej Izby Handlowej. Był członkiem Niezależnej Partii Drobnych Posiadaczy (1946-1948).

W 1949 roku wycofał się z życia publicznego i przeszedł na emeryturę. Kilka lat później, komunistyczny rząd pozbawił go emerytury, oskarżając o współpracę z nazistami. Planowano również wysiedlenie Antalla z Budapesztu, jednak zapobiegła temu interwencja rządu PRL. Zmarł 24 lipca 1974 roku w Budapeszcie.

Upamiętnienie postaci Henryka Sławika:

W 1990 roku nadano mu pośmiertnie tytuł „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. W 2004 roku Rada Miasta Katowic uchwałą nr XXIX/583/04 z dnia 30 kwietnia 2004 r. nadała jego imię jednemu z rond miejskich u zbiegu ulic Tysiąclecia, Piastów i Chorzowskiej, a w kaplicy cmentarnej przy ul. Sienkiewicza

odsłonięto tablicę upamiętniającą jego działalność. W 2009 roku został patronem katowickiego Gimnazjum nr 19 przy ul. Spółdzielczości nr 21 (obecnie Szkoła Podstawowa nr 56), jego imię nosi również Katowickie Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. 20 sierpnia 2010 r. na fasadzie kamienicy na rogu Rynku i ul. Świętego Jana w Katowicach odsłonięto tablicę pamiątkową ku czci Henryka Sławika. Kamienica, na której zawisła tablica, stoi w miejscu, gdzie przed wojną znajdował się dom, w którym w latach 1928–1939 mieszkał ten wybitny katowiczanie. W 2010 roku został pośmiertnie uhonorowany przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Orderem Orła Białego. W 2019 roku Rada Miasta Katowice nadała sali sesyjnej imię Henryka Sławika.

Upamiętnienie postaci Józsefa Antalla (seniora):

Został wyróżniony medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Jego imię nosi Towarzystwo Polsko-Węgierskie z siedzibą w Warszawie. W dniu 23 lutego 2010 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej odznaczył go Krzyżem Wielkim Orderu Zasługi RP. W marcu 2012 r., w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach odsłonięto tablicę upamiętniającą pośmiertne uhonorowanie najwyższymi polskimi odznaczeniami Henryka Sławika, Józsefa Antalla seniora oraz ich bliskich współpracowników. Uchwałą nr XLI/946/13 z dnia 30 października 2013 r. Rada Miasta Katowice wyraziła zgodę na wzniesienie pomnika Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora na terenie przyległym do Międzynarodowego Centrum Kongresowego przy ul. Olimpijskiej. Odsłonięcie pomnika nastąpiło w dniu 21 marca 2015 roku, w ramach obchodów Dnia Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. W ceremonii uczestniczyli ówcześni prezydenci Polski i Węgier: Bronisław Komorowski oraz János Áder. Uchwałą Rady Miasta Katowice nr XVIII/331/15 z dnia 26 listopada 2015 r. placowi w sąsiedztwie gmachów: Międzynarodowego Centrum Kongresowego i hali "Spodek", w rejonie ulic: al. Wojciecha Korfańtego, al. Walentego Róźnieńskiego i Olimpijskiej nadano nazwę „Plac Sławika i Antalla”. Uroczyste nadanie nazwy nastąpiło w dniu 31 marca 2016 r. W uroczystej ceremonii licznie uczestniczyli goście z Węgier, a wśród nich m.in. przedstawiciele partnerskiego miasta Miskolc.

Doceniając zasługi Henryka Sławika i Józsefa Antalla (seniora) Rada Miasta Katowice składa hołd tym wyjątkowym postaciom i wyraża wdzięczność i najwyższe uznanie za bezprzykładne bohaterstwo i poświęcenie w ratowaniu wielu ludzkich istnień w czasie II wojny światowej. Niech pamięć o nich będzie wiecznie żywa!

Przewodniczący Rady Miasta
Katowice

Łukasz Borkowski